

Корнілова Дар'я Романівна

*студентка 3 курсу 2 потоку 1 групи факультету прокуратури та
слідства Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права
Гонгало Р. Ф.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИСНТВІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Конституційні гарантії реалізації прав людини, а також зобов'язання України перед міжнародною спільнотою щодо реалізації та захисту прав кожної особи, обумовлюють існування в цивільному процесі такого інституту як представництво. За допомогою цього інституту можливість реалізувати свої процесуальні права та обов'язки з'являється не лише у осіб, які не мають змоги діяти самостійно у цих правовідносинах, а й тих, хто бажають довірити свої права та обов'язки іншим особам, які є більш компетентними. Разом з тим, з початком повномасштабного військового вторгнення російської федерації в Україну, як й інші правові інститути, представництво у цивільному процесі зазнало змін. Значимість представництва та нові реалії українського суспільства обумовлюють актуальність обраної проблематики.

Серед науковців відсутнє усталене розуміння сутності представництва у цивільному процесі. Не вдаючись до дискусії, вважаємо за доцільне погодитись із думкою Л. В. Діденко, яка стверджує, що під ним слід розуміти «юридичні відносини, за якими одна особа-представник виконує на підставі повноваження, наданого йому законом, статутом, положенням або договором, процесуальні дії в цивільному судочинстві на захист прав і охоронюваних законом інтересів іншої особи, державних і громадських інтересів» [1, с. 95].

Аналізуючи положення ЦПК України (ст. 58-64) [2] та вище наведеного твердження, можна дійти висновку щодо наявності таких різновидів представництва як законне та договірне. Законне представництво за своєю сутністю передбачено для забезпечення прав та інтересів частково, обмежено або повністю недієздатних осіб та виникає на підставі закону, адміністративного або судового акта за наявності певних юридичних фактів (для прикладу, спорідненість, уси-

новлення, встановлення опіки чи піклування). Даний вид представництва реалізують батьки, усиновителі, опікуни та піклувальники. На відміну від окресленого виду, договірне представництво спрямоване на забезпечення прав та інтересів дієздатних осіб, які з огляду на об'єктивні чи суб'єктивні причини не мають змоги самостійно брати участь у цивільному процесі. Вказаний вид реалізовується адвокатами, які здійснюють свою діяльність за відповідним договором.

Розкривши різновиди представництва у цивільному процесі, на нашу думку, варто зазначити, що їхня реалізація, з огляду на воєнний стан в нашій державі значно ускладнилась. Насамперед це пов'язано із можливістю доступу представника судового засідання в умовах воєнного стану. Значна кількість українських територій на сьогодні знаходиться під окупацією або «на першій лінії вогню противника». Проте навіть в таких складних умовах правосуддя має провадитись для забезпечення цивільних прав та інтересів як це прийнято в демократичних правових державах.

Ще навесні 2020 року з огляду на пандемію коронавірусу в ЦПК України було внесено ряд змін, які є доволі корисними у нинішніх умовах. Мова йде про дистанційне судове провадження. Останнє дало змогу провадити судочинство за допомогою відеоконференцз'язку під час судового засідання та за участі сторін поза межами приміщення суду. З цією метою представники та інші учасники використовували доступні технічні засоби (як приклад система EasyCon), які надавали змогу провести судові засідання за відсутності присутності представника в залі судового засідання.

Окреслена практика мала значний успіх та забезпечила нормалізацію процесу здійснення правосуддя в умовах карантинних заходів. Однак під час воєнного стану дистанційне судочинство та участь представників у ньому має низку перешкод. Так, майже кожного дня по всій території України лунають сповіщення про повітряну тривогу, що передбачає необхідність учасників судового процесу переміститись в укриття, адже нехтування правилами безпеки вже має негативні наслідки. При цьому, останні доволі часто не є синхронними у різних частинах України, можуть бути по кілька разів на день із різною тривалістю. З огляду на вказане на практиці проблемним є забезпечення одночасної участі усіх учасників судового засідання, особливо тих, хто знаходиться в різних куточках нашої держави. Тому, подальше розширення можливостей дистанційного судочинства в

умовах воєнного стану потребує удосконаленого нормативного та технічного підґрунтя.

Окремо також слід звернути увагу на те, що в умовах воєнного стану представники мають змогу використовувати ресурси «Електронного суду». За допомогою цієї підсистеми досліджувати суб'єкти мають змогу подавати документи до суду, отримувати документи, знайомитись з матеріалами справи та здійснювати інші процесуальні дії. Однак, знову ж таки, існують певні технічні перешкоди. Так, на сьогодні, жаль, не усі суди в нашій державі приєднались до вказаної підсистеми, що значно ускладнює роботу, особливо у випадку, якщо суд знаходиться в регіоні, де тривають активні бойові дії. Також через знеструмлення електромереж, перебої із зв'язком та хакерські атаки окупанта доволі часто адміністратори не мають змогу вчасно наповнити її.

З огляду на вказане, для забезпечення здійснення своїх повноважень, представники мають знаходити альтернативні способи комунікації із судами. Зокрема, варто заздалегідь подбати про отримання актуальних номерів комунікації та електронних адрес судів, а також подати до суду актуальну адресу свого місця перебування для повідомлення про прийняті процесуальні рішення [3].

Підсумовуючи всі вище наведені положення, можна зробити висновок, що правосуддя в умовах воєнного часу є необхідною умовою для збереження стабільності в нашій державі. Разом з тим, в процесі реалізації своїх повноважень представники повинні заздалегідь враховувати можливі технічні перебої провадження судочинства для найефективнішого забезпечення прав та інтересів своїх мандантів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Діденко Л. В. Договірне представництво у цивільному процесуальному праві. *Часопис цивілістики*. 2015. № 15. С. 95-97.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст.492.
3. Чернілевська К. Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211140_osoblivost-zdysnennya-sudochinstva-v-umovakh-vonnogo-stanu